

Rosnące znaczenie międzynarodowe Bangladeszu – szanse dla Polski

Patryk Kugiel

Bangladesz jest jednym z najlepszych światowych przykładów udanej walki z biedą i wysokiego wzrostu gospodarczego ostatnich dekad. Choć pandemia COVID-19 spowolni rozwój ekonomiczny tego kraju, jego znaczenie międzynarodowe będzie rosło. Wpłyne na to m.in. nasilenie rywalizacji Indii, Chin i USA w regionie. Wzmocnienie współpracy Polski z Bangladeszem może stwarzać nowe szanse biznesowe i wzmocnić azjatycki kierunek polityki zagranicznej. Będą temu służyć intensyfikacja dialogu politycznego, otwarcie polskiej ambasady w Dhace i zwiększenie rządowego wsparcia dla kontaktów gospodarczych.

Potencjał gospodarczy. Bangladesz to ósme najludniejsze i jedno z najgęściej zaludnionych państw świata. Na terytorium wielkości połowy Polski mieszka co najmniej 160 mln ludzi (ostatnie oficjalne dane z 2011 r.). Po przywróceniu demokracji parlamentarnej w 1991 r. kraj dynamicznie się rozwija, stając się przykładem zwalczania biedy i poprawy warunków życia. Od 2000 r. liczba osób żyjących w ubóstwie została ograniczona o ponad połowę – z 48,9% w 2000 r. do 21,9% w 2018 r. Średnioroczny wzrost gospodarczy od 2002 r. wyniósł 6,5% PKB, a w 2019 r. należał do najwyższych na świecie (7,9%). W 2015 r. Bangladesz awansował do kategorii państw o niższych i średnich dochodach, a do 2024 r. ma opuścić grupę państw najślabiej rozwiniętych. O sukcesie ostatnich dekad zdecydowały przede wszystkim stabilność polityczna, otwarcie na inwestycje zagraniczne, rozwój sektora wytwórczego (głównie tekstylnego) i wzmocnienie praw kobiet. Ambicją obecnego rządu jest osiągnięcie statusu kraju rozwiniętego do 2041 r. Na drodze do realizacji tego celu mogą stanąć jednak strukturalne problemy gospodarcze i pandemia COVID-19.

Problemy i wyzwania. Mimo podejmowanych reform Bangladesz pozostaje jednym z najtrudniejszych miejsc do prowadzenia biznesu. Według rankingu Banku Światowego z 2019 r. zajmował 168. miejsce na 190 sklasyfikowanych gospodarek. Zły stan infrastruktury transportowej i energetycznej, skomplikowane regulacje i niska jakość edukacji mogą wyhamować dalszy szybki wzrost

gospodarczy. Aby ściągnąć zagraniczne inwestycje, rząd utworzył w 2017 r. skonsolidowany punkt obsługi inwestorów i planuje do 2030 r. otwarcie 100 specjalnych stref ekonomicznych. Rosnącym problemem, szczególnie dla państw demokratycznych, może być jednak pogarszający się stan demokracji. Ostatnie wybory parlamentarne w grudniu 2018 r., wygrane przez rządzącą od 2008 r. Ligę Ludową (78% głosów) są powszechnie uznawane za zmanipulowane, a rząd premier Sheikh Hasiny Wazed oskarżany jest o prześladowania opozycji i ograniczanie wolności wypowiedzi.

Priorytetem władz będzie przezwyciężenie negatywnych skutków pandemii COVID-19. Do 14 września potwierdzono w kraju prawie 338 tys. przypadków choroby i ponad 4700 ofiar. Trwające od marca do maja „zamknięcie kraju” oraz spowolnienie gospodarki globalnej poważnie pogorszyły perspektywę wzrostu PKB. Według prognoz gospodarczych MFW z czerwca gospodarka spowolni w 2020 r. do 3,8% PKB (wobec 7,6% przewidywanych w październiku 2019 r.), aby powrócić do szybszego tempa w kolejnych latach (5,7% w 2021 r. i 8% PKB w 2022 r.). Mniejszy popyt na dobra eksportowe (głównie tekstylia) i ograniczony napływ przekazów pieniężnych od migrantów (w 2018 r. wystali oni do kraju 15,5 mld dol., co stanowiło aż 5,7% PKB) pogłębi deficyt na rachunku obrotów bieżących i ograniczy konieczne inwestycje.

Znaczenie polityczne i strategiczne. [Wzrost zaangażowania Chin w Azji Południowej](#), a także [rosnąca rywalizacja USA i](#)

BIULETYN PISM

[Chin na Indo-Pacyfiku](#) sprawiają, że Bangladesz zyskuje strategiczne znaczenie dla głównych mocarstw w regionie: Chin, Indii i USA. W 2016 r. władze ustanowiły partnerstwo strategiczne z Chinami i włączyły się do chińskiej inicjatywy Pasa i Szlaku. Chiny stały się szybko głównym partnerem handlowym i źródłem zagranicznych inwestycji. Obiecane kredyty na projekty sięgają 38 mld dol. (budują np. największy w kraju most Padma Bridge wart 3,6 mld dol.). Indie, by utrzymać tradycyjne wpływy, zgodziły się w 2015 r. na uregulowanie sporu granicznego, a w 2017 r. przyznały kredyty o wartości 4,5 mld dol. na inwestycje w sieć transportową i energetyczną.

Z kolei USA proponują pogłębioną współpracę polityczną, bezpieczeństwa i wojskową. Negocjują m.in. sprzedaż amerykańskich myśliwców i helikopterów Apache, a w marcu br. odbyły (wspólnie z Brytyjczykami) pierwsze trójstronne ćwiczenia wojskowe na Oceanie Indyjskim. Własne inwestycje i pomoc rozwojową dla Bangladeszu wzmocniają też Japonia, Australia i państwa europejskie. Unia Europejska pozostaje ważnym partnerem Bangladeszu – jest głównym źródłem pomocy rozwojowej, drugim największym inwestorem i największym rynkiem eksportowym (40%) dla produktów bangladeskich korzystających z unijnego systemu preferencji handlowych dla państw najbardziej potrzebujących.

Bangladesz odgrywa ważną rolę w misjach pokojowych ONZ (jest największym źródłem personelu), w zwalczaniu międzynarodowego terroryzmu i ekstremizmu oraz w negocjacjach klimatycznych, jako jedno z państw najbardziej dotkniętych zmianami klimatu. Od 2017 r. [udziela schronienia prawie milionowi uchodźców Rohinga wypędzonych z Mjanmy](#), co wykorzystuje do budowy pozytywnego wizerunku międzynarodowego.

Relacje polsko-bangladeskie. Polska była jednym z pierwszych państw, które uznały niepodległość Bangladeszu w 1971 r., a stosunki dyplomatyczne nawiązano już 12 stycznia 1972 r. Jednak po reorientacji polskiej polityki zagranicznej po końcu zimnej wojny kontakty polityczne uległy osłabieniu, czego kulminacją było zamknięcie polskiej ambasady w Dhace w 2001 r. W efekcie to jedno z najludniejszych państw świata podlega kompetencji terytorialnej oddalonej o 2 tys. km placówki w Nowym Delhi, która poza Indiami obejmuje także Afganistan, Sri Lankę, Nepal, Bhutan i Malediwy. Codzienną promocją polskich interesów i opieką nad obywatelami RP zajmuje się konsul honorowy RP w Dhace. Brak stałej placówki oznacza mniejszą widoczność Polski czy trudności w dostępie do polskich wiz dla obywateli Bangladeszu.

Innym przejawem niskiej rangi stosunków po 1989 r. jest brak wymiany wizyt najwyższego szczebla. Dialog

międzyrządowy na poziomie wiceministrów reaktywowano dopiero w 2016 r. Podczas ostatniej wizyty polskiego wiceministra spraw zagranicznych w Dhace 19 lutego 2020 r. podpisano porozumienie o konsultacjach politycznych i omówiono perspektywy rozwoju dwustronnych relacji m.in. w dziedzinie rolnictwa, obronności i energetyki. Obie strony wyraziły wolę intensyfikacji współpracy i dialogu politycznego. Dowodem ożywienia kontaktów jest otwarcie ambasady Bangladeszu w Warszawie w 2015 r. czy rosnąca liczba obywateli tego państwa w Polsce (ponad 1500 w 2019 r.)

Obecność w Bangladeszu zwiększają polskie firmy (głównie z branży odzieżowej i obuwniczej), wytwarzające tam swoje produkty. Rośnie wymiana handlowa – w 2019 r. przekroczyła 2 mld dol., jednak składa się niemal w całości z importu z Bangladeszu (polski eksport wyniósł jedynie 67 mln dol.). Szansy na poprawę bilansu handlowego można upatrywać w sprzedaży sprzętu, technologii i usług dla górnictwa, energetyki, uzbrojenia, przetwórstwa żywności czy ochrony środowiska. Warto też wykorzystać fakt, że coraz więcej obywateli Bangladeszu podróżuje za granicę w celach turystycznych (2,6 mln w 2019 r.), dla podjęcia pracy (ok. 1 mln w 2019 r.) i na studia (60 tys. w 2017 r.).

Wnioski i rekomendacje. Chociaż pandemia COVID-19 i spowolnienie procesów globalizacji utrudnią realizację celów rozwojowych, Bangladesz ma duży potencjał powrotu do szybkiego tempa wzrostu. Może też skorzystać na spadku zaufania międzynarodowego do Chin, gdyż więcej firm poszukujących niskich kosztów pracy może chcieć przenieść tam swoją produkcję. Władze potrafiły dotąd umiejętnie wykorzystywać rywalizację mocarstw w regionie i sytuacja ta stwarza dodatkowe możliwości rozwoju kraju w przyszłości. O ile nie dojdzie do dalszego ograniczania systemu demokratycznego, swoje zaangażowanie będzie też zwiększała tam UE.

Rosnące znaczenie strategiczne i duży potencjał gospodarczy Bangladeszu wymagają ożywienia współpracy polsko-bangladeskiej. Służyłoby temu otwarcie ambasady RP w Dhace, która poprawiłaby widoczność Polski, oraz pogłębienie dialogu politycznego, w tym spotkania ministrów spraw zagranicznych i wizyty na najwyższym szczeblu. Pomocne dla polskich firm w wejściu na ten trudny rynek byłoby także otwarcie w Dhace zagranicznego biura handlowego Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu. Pozytywnym sygnałem wzmocniającym współpracę polityczną byłoby np. dyplomatyczne poparcie postulatu [Bangladeszu w kwestii bezpiecznej repatriacji Rohingów do Mjanmy](#), wpisujące się w podkreślaną przez Polskę zasadę przywiązania do przestrzegania prawa międzynarodowego.